

ALMATI'DAKİ KAZAKİSTAN CUMHURİYETİ MERKEZ DEV- LET MÜZESİNDE YER ALAN KADIN KIYAFETLERİ KOLEK- SİYONU

Öz

Çalışmamızın konusunu Almatı şehrinde bulunan Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesindeki Kazak kadın kıyafetleri koleksiyonundan bazı örnekler oluşturmaktadır. Bu kapsamda müzede yer alan eserlerden günlük kıyafetler; iç ve dış giyim ürünleri, başlıklar, ayakkabılar ve özel günlerde tercih edilen kıyafetler incelenecektir. XVIII. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar tarihlendirilen kıyafetler ayrı ayrı tanımlanıp, yerel özellikleri ve tipleri belirlenmeye çalışılacaktır.

Bölgelere ve boylara göre dikilişi, rengi, süslemeleri, biçimleri değişen kıyafetlerde yaşlıların, orta yaşlı kadınların, genç kızların kıyafetleri bir birinden farklılık oluşturmaktadır.

Söz konusu eserlerin kullanıldığı bireylerin toplumdaki statü ve rollerini yansıttıkları aynı zamanda yaşa göre kıyafet tasarımında değişikliklerin oluştuğu tespit edilmiştir. Bu nedenle belirlenen örneklerin sanat değeri açısından önemi hem de toplumsal statü açısından rolü ele alınacaktır.

Kazak kadın kıyafetlerinin koleksiyonu araştırılarak, kıyafet üzerindeki süsleme, motif, desenin her birindeki sembolik ve milli ifadeleri ve buna yönelik duyguları tespit ederek ortaya çıkarılmaktadır. Kıyafetlerde kullanı-

ULUSLARARASI TÜRK
DÜNYASI ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ
INTERNATIONAL
JOURNAL OF TURKISH
WORLD STUDIES
CİLT 4 / SAYI 3 /
TEMMUZ 2021

Sorumlu Yazar
Corresponding Author

Yenlik
TURSUNOVA
enliktursunova88@gmail.com

Gönderim Tarihi
Received
03.05.2021

Kabul Tarihi
Accepted
02.08.2021

Atf
TURSUNOVA,
Yenlik (2021).
“Almatı’daki
Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesinde Yer Alan Kadın Kıyafetleri Koleksiyonu”,
Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, (4/3), 1-30.

ARAŞTIRMA
MAKALESİ
RESEARCH ARTICLE

lan malzemelerin çoğu yün, ipek, deri ve kürktür. Kazak halkı mevsime göre yazın yaylada, kışın kışlakta yaşadıkları için de kıyafetlerinin biçimi ve kumaşı ona göre seçilerek üretilmektedir.

Toplumdaki sosyal ve kültürel değişimler sonucunda eskiden kullanılan kadın kıyafetlerinin bazı isimleri unutulmaya yüz tutmuştur. Bu çalışma ile isimleri unutulmakta olan söz konusu kıyafetlerin yeniden gündeme getirilmesi ve tanıtılmasına bir katkı sağlanması da hedeflenmektedir. Günümüzde Kazak toplumunda geçmişteki tarih damarının sakladığı bu kıyafetlerin farklı modellere örnek oluşturması amacıyla bunları ortaya çıkarmak bir diğer düşüncedir. **Anahtar kelimeler:** Müze, Kazak, kıyafet, motif, yün, ipek, deri, koleksiyon.

WOMEN'S CLOTHES COLLECTION IN THE CENTRAL STATE MUSEUM OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN IN ALMATY

Abstract

The subject of our study constitutes some examples of Kazakh women's clothing collection in the Central State Museum of the Republic of Kazakhstan in Almaty. In this context will be analyzed daily clothes from the study of the museum; underwear and outerwear products, headgear, shoes and clothes which preferred for special occasions. The clothes will be described separately dated from the XVIII century to the XX century, and will be determined their local characteristics and types.

The clothes of the elderly, middle-aged women and young girls differ from each other in dressing, colour, ornaments and styles which alter according to the regions and heights.

The individuals who utilized these pieces had determined their status and roles in society, as well as changes in clothing design according to the age. Therefore, the importance of the determined examples in terms of artistic value and their role in terms of social status will be discussed. The materials which utilized for these clothes were made

To investigate the collection of Kazakh women's clothing, it identified and revealed the ornaments, motifs, symbolic and national expressions in each pattern and the feelings for it. The most of materials which utilized for these clothes are made from wool, silk, leather and fur. The shape and fabric of the Kazakh people's clothes were produced according to the season. In the summer they live in the highlands and in the winter in the winterweight.

As a result of the social and cultural changes in the society, some names of women's clothing used in the past have sunk into oblivion. With this study, it is aimed to make a contribution to bring the mentioned clothes to the agenda and to introduce them, whose names have already forgotten. It is another thought to reveal these clothes in order to set an example for different models in Kazakh society.

Key words: Muzeum, Kazakh, clothes, motif, wool, silk, leather, collection

Giriş

Giyim, insanların örtünme ihtiyacıyla başlayan ve estetik kaygıyla devam eden bir olgudur. İnsanoğlu Poleolitik devirden önce dikişsiz kıyafetler kullanmış daha sonra deri ve dokuma giysileri yaparak giyinme kültürünü oluşturmuştur. İlk kıyafetlerini ağaç yapraklarından ve kabuklarından yapan insanoğlu bu giyim eşyalarını sadece üzerindeki bağları bağlayarak kullanmışlardır ancak avcılık ve hayvancılıkla uğraşmaya başladıktan sonra kıyafetlerini hayvanların derisinden dikmeyi öğrenmişlerdir. Neolitik devirde ip eğirme işlemlerini geliştiren insanoğlu kumaş giysiyi ortaya çıkarmıştır (B.Hinayat, A.Sucikova, 2011a: 9).

Başlangıçta insanlar, doğanın zararlı etkilerinden ve böcek ısırığından korunmak için vücutlarına saz, balçık, çamur ve yağ sürmüşlerdir. Sonra bunlarla bitki boyalarını kullanarak aşı boyasını, lal ve çiviti karıştırarak estetik maksatla her türlü yöntemle tenlerine resimler çizmişlerdir. Zamanla bu boyalar derinin altına geçerek dövme haline gelmiştir. Bununla beraber başlarına kuşların teleğini, hayvanların dişlerini hem koruyucu element olarak hem giyim sembolü olarak takmışlardır. Daha sonra insanların tenlerindeki dövmeler kumaşlar üzerindeki motifleri oluşturmaya başlamış ve bu durum hem estetik kaygıların hem de kötülüklerden korunma endişelerine cevap vererek bu durumun çözümü haline gelmiştir (B.Hinayat, A.Sucikova, 2011: 8).

Andronova, İskitler ve Hunlardan daha sonraki dönemlerde Kazakistan topraklarında imparatorluk kurmuş olan Türklerin kıyafet modelleri taş anıtların üzerlerine de çokça resmedilmiştir. Balballardan Türklerin başlıkları, kıyafetleri ve ayakkabılarının etnografya örneklerini de tespit edebiliyoruz. Orhun Yeni-

sey anıtlarıyla balbal taşlarında M.Ö.VI-IX. asırlarda kağanların başlıkları ve kıyafetleri, bununla beraber silahları ve kemerleri taşa oyularak çizilmiştir. Türklerin başlıklarıyla kıyafetlerini Altay, Kırgız, Jetisu, Pencikent, Kültegin, Tuba taş anıtları üzerindeki resimlerden tespit edebiliriz (Ömürbekova, 2015a: 11-12).

Göçebe Kazak halkının milli kıyafetleri Avrasya bölgesinde yaşayan göçebelerin kültürü ile sıkı bir etkileşim içerisinde. Çok geniş bir alana yayılan bu topraklarda yaşayan göçebeler kültürlerini, adet, gelenek göreneklerini ve inançlarını Türk halklarına miras olarak bırakmışlardır.

Özellikle göçebe yaşam şartlarının kıyafet tasarımında belirleyici unsur olarak karşımıza çıkması bu mirasın en önemli göstergesidir. Bozkır topraklarındaki göçebe yaşam tarzının at üzerinde geçen bir hayat tarzını beraberinde getirmesi kıyafetlerin tasarımını da etkilemiştir. Ata binerken rahat hareket edebilecek şekilde yapılmasına dikkat edilmiştir. Aynı zamanda soğuk hava şartlarına karşı korunaklı olarak kıyafetleri deriden yapmışlardır.

V.V. Rodlov 1865 yılında arkeolojik kazı çalışmalarını yaparken Altay bölgesindeki Katandı ve Berel kurganlarında ilk defa İskitler'e ait kıyafetleri bulmuştur (Ömürbekova, 2015b: 9-10). Kurganda ortaya çıkan altınlarla süslenmiş kıyafetler, hayvan derisinden başlıklar ve ayakkabıların hepsi büyük zevk ve ince bir işçilik ile yapılmıştır (Ömürbekova, 2015b: 9-10). Kurganlarda tespit edilen bu eserlerdeki sanat anlayışının Kazak halklarının tüm boylarının kullandığı kıyafetlerde devam ettiği görülmüştür.

Kazak halkının geleneksel kıyafetleri, Ekim¹ devriminden sonra araştırılmaya başlanmıştır. Kıyafetlerin özellikleri 1922-1926 yıllarında Kazakistan'ın bütün bölgeleri gezilip, birçok milli kıyafet ile altın ve gümüşle yapılmış süslemeli her türlü eşya toplanarak bütün bölgelerdeki kıyafetler arşivlenmek suretiyle ortaya çıkarılmıştır (B.Hinayat, A.Sucikova, 2011b:10).

¹ Bolşevik devrimi.

Kazaklar milli kültürü zengin, tarihi derin halklardan biridir. Kazakların ataları eskiden beri hayvancılıkla uğraşmış, hayvan derisinden kıyafetler dikerek bunu gelenek haline getirmişlerdir. Bunların arasında yer alan el sanatları mirası içinde özellikle kadın kıyafetleri öne çıkmıştır.

1. Kazak Kadın Elbiseleri

Kazak kadınlarının genel olarak elbiselerinin biçimi ve süsleme teknikleri aynı olsa da bölgeleri arasında, bölgenin adetlerine ve coğrafi şartlara göre kullanım şekli ve kumaşın rengi farklılıklar göstermektedir. Kazak geleneksel kadın giysileri, kullanım şekline, sosyal duruma, yaş kategorilerine göre ayrılarak, iç giyim, dış giyim, mevsimlik giyim, günlük hayat giyimi ve özel giyim ürünleri olarak farklılık göstermiştir (P.Göklüberik, S.Yergeşova, 2016: 88).

Bununla beraber Kazak kadın elbiseleri genellikle bol kesimli, uzun kollu, dik yakalı ve uzun etekli olup giyinenin vücudunu tamamen kapatacak şekilde tasarlanmışlardır. Elbisenin rengi, kıyafetin sahibinin yaşına ve sosyal statüsüne uygun olarak tercih edilmiştir. Mavi renk elbiseleri yaşlı kadınlar giyerken, yeşil, kırmızı ve sarı renk elbiseleri ise genç kızlar giymektedir.

Kadın elbiselerinde günlük kullanım için olan ile özel günlerde giyilenler farklı tasarlanmıştır. Günlük elbiseler sade tutulurken özel günlerde tercih edilen elbiseler daha kaliteli bir kumaştan dikilmiş olup iyi bir işçiliğe sahiptir. Müze koleksiyonunda günlük elbiselerden bir, özel günlerde giyilenlerden iki adet örneğimiz mevcuttur.

İlk örneğimizi 22131 envanter numaralı günlük hayatta Kazak kadınlarının giydiği «*Kos etek elbise*» oluşturmaktadır. Bu elbisenin yapımında, beyaz pamuklu kumaş kullanılmıştır. Dize kadar uzanan dik yakalı elbisenin kolları uzun tutulmuş, yaka açıklığını kapatmak için bir düğme kullanılmıştır (Resim 1-2). Yaka ve kollarında farklı renklerde iplerle işlenmiş geometrik motifli bordürler yer alır. Elbisenin etek kısmında kırmızı ve bordo renklerinin kullanıldığı görülür, eteğin en uç kısmında kırmızı, sarı, mavi, siyah ve yeşil renkte geometrik desenli işle-

meleri bulunmaktadır. Bu elbiselerin altına Dambal olarak adlandırılan şalvar biçimde ağı düşük pantolonlar giyilmektedir (Yergeşova, 2016: 10).

Özel günlerde giyilen elbiseler daha özenli bir işçiliğe sahiptir. Bu gruba dahil ettiğimiz iki adet örneğimiz bulunur. Bunlardan 3696 envanter numaralı elbise, kırmızı ipekten yapılmıştır. Astarı kırmızı atlastan iki kat şeklinde dikilen (Resim 3-5) elbisenin kolları uzun, dik yakalı, yaka kısmında saçak kullanılmıştır. Elbisenin ön ortasından başlayıp etek uçlarına kadar uzanan bölümünde dışta altın rengi şeritlerle sınırlandırılmış süslemeli bir bordür yer alır. Bu bordürün içerisi gümüş rengi iplerle işlenen koçboynuzu motifi ve çiçek desenleri ile bezenmiştir. Elbisenin boyun bölümü ve etek uçlarında da süslemeye yer verilmiştir. Boynuyla eteğinde saçak ve motifler görülmektedir. Elbisenin etek ucu bordo kadife bir kumaş kullanılarak, onun üstüne altın iplerle koçboynuzu motifleri işlemek suretiyle süslenmiştir. Elbisenin en alt kenarında altın renkli kumaş kullanılmıştır.

Özel günlerde tercih edilen diğer örneğimiz 3388 envanter numaralı koyu kırmızı kadife bir kumaştan dikilen elbisedir. Dik yakalı, eteği ve yeni uzun tutulan elbisenin yakası, birbirine 5 santim çapındaki bir tür çıt çıt ile tutturulmuştur. Bir önceki örneğimizde olduğu gibi bu elbisenin de ön ortasında benzer bir süslemeye yer verilmiştir. Elbisenin ön ortasından başlayıp etek uçlarına kadar uzanan bölümünde dışta altın rengi şeritlerle sınırlandırılmış süslemeli bir bordür yer alır. Bu bordürün içerisi gümüş rengi iplerle işlenen koçboynuzu motifi ve çiçek desenleri ile bezenmiştir (Resim 6-7). Elbisenin etek uçları ise ön ortada olduğu gibi altın renkli şeritlerle sınırlandırılmıştır. Bu şekilde oluşturulan bordür içerisinde yazılı, bitkisel ve geometrik süslemelere yer verilmiştir. Bordürün ortasında Arap harfleriyle «*Narbahıt Kereykızı*²» ifadesi nakşedilmiştir (Gılımıy katalog. Kazaktın ulttik kiyim keşegi. Alimbay, 2009:224). Bu süslemeli bordürün hemen üzerine ise iki sıra halinde saçaklı kuşaklar eklenmiştir.

² Muhtemelen sahibinin adı olan özel bir isim.

Bayram ve düğünlerde tercih edilen bu elbiseler iki farklı bölgeye, batı ve kuzey bölgelerine aittir. Modelleri aynı olan elbiselerin kumaşları ve süsleme detayları farklılık gösterir.

1.1. Dış Giyim

Kazak kadın kıyafetlerinde dış giyim ürünlerinden, *Kamzol*, elbisenin üzerinden giyilen ve yelege benzeyen bir dış giyim türüdür. *Kamzol*³ genelde bütün Türk halklarında XIX. asrın ortalarına kadar kullanılmıştır. Bu nedenle Kazak, Kırgız, Başkurt Türklerinde kullanılan kamzollar benzerlikler gösterir. Tatar halklarında günlük giyim olarak *kamzul* adıyla kullanılmıştır. Başkurtlar *bişmat* olarak adlandırırken Kırgızlar'da *kamzol*, *kemzel*, *beşmant*, *kelteçe* olarak da adlandırılmaktadır. Araştırmacılara göre Kazakistan'ın bütün bölgelerinde *kamzolun* biçimi aynı şekildedir (<https://edu.e-history.kz/ru/publications/view/774>).

Kamzollar günlük hayatta ve özel günlerde giyilenler olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Günlük hayatta kullanılan kamzollar pamuklu kumaşlardan yapılmakla beraber Nevruz gibi milli bayramlarda ve özel günlerde giyilen kamzollar kadife, ipek, çiçekli keten, atlas gibi kumaşlardan yapılmıştır (https://el.kz/news/archive/amzol_turaly/). 5934 envanter numaralı örneğimizde, kadınların özel günlerde giydiği bir kamzol koyu mavi renk sırma kumaştan hazırlanmıştır. Yaka açıklığının çevresine ve etek ucunda altın sarısı iplik ile çiçek motifleri işlenmiştir. Belinin ön kısmına kırmızı taşlı gümüş bir kopça takılmıştır (resim 8-9).

*Beşpent*⁴, İskit devrinde ortaya çıkmış ve halen kullanılmakta olan eski kadın kıyafetidir. Değerli av derilerinden yapılan beşpentlerin de özel ve normal günlerde giyilecek türleri vardır. Çoğunlukla kırmızı kadifeden şıt⁵ kumaştan yapılan bu kıyafetler zengin motifler ile süslenmiştir (Ömürbekova, 2015: 102).

³ Yelek

⁴ Cepken

⁵ Üzerinde baskı ile yapılmış renkli biçimler bulunan pamuklu kumaş, basma

Müzedeki Bökey Ordası'nın hanı Cangir'in karısının giydiği 3695 envanter numaralı *beşpent* günümüze kadar korunmuş güzel örneklerden birisidir (resim 10-11). Onun kızı Zuleyha'ya sonra torunu Gülsüm'e geçmiştir. Koyu kırmızı kadife kumaştan ve kırmızı ipekten astarlanmıştır. Kısa kollu, dik yakalı ve önü eteğine kadar açık tutulan Beşpentin yaka, yen ve kenarlarını çevreleyen altın sarısı renginde çiçek motifleri bulunmaktadır. Müzeye 1923 yılında teslim edilmiştir. Almatı müzesinde Beşpentlerin çeşitli türleri yer alır. Bunların farklı bölgelerde yapılmış olan 15 türü bulunmaktadır (Gılımy katalog. Kazaktın ulttik kiyim keşegi, Alimbay, 2009: 115).

Kadın dış giyimi olarak kullanılan *şapanın*, Kazak toplumunda yeri ayrıdır. Şapan⁶ birisine hediye olarak verildiğinde, saygı ve izzet gösterisi olarak algılanır ve verilen kişinin toplumdaki yeri ve mertebesini ifade eder. Kadın ve erkeklerin şapanı ayrı ayrı tasarlanmıştır. Böylece, şapan halk arasında mukaddes sayılmıştır. Şapanın yaka kısmı “V” şeklinde veya yuvarlak şekilde olabilir. Geleneksel şapanların tümü dizden aşağıya uzanacak ve kolu parmak uçlarına kadar uzun olacak biçimde yapılmıştır. Çoğunlukla soğuk havada giyilen şapanlar kalın yün ve pamuklu kumaşlardan dikilerek çeşitli motiflerle süslenmiştir (https://mtdi.kz/e/oku_adisteme/id/178/q/3).

13077/3 envanter numaralı şapan örneğimiz (resim 12) koyu kırmızı kadife kumaştan dikilmiş olup gri renkli ipek astarlıdır. Yaka kısmı “V” şeklinde olan şapanın kolu, omuzdan koltuk altına doğru büzülerek dikilmiştir. Bunun ön kısmının iki tarafında çiçek motifleri işlenmiştir. Şapanın etek ucunun iki köşesinde de koyu bordo renkli büyükçe çiçek desenlerine yer verilmiştir. Şapanın önü üzeri taşla süslenen çiçek biçiminde bir broş ile kapatılmaktadır.

Bu şapanlar, giyen kadınların Kazakların üç ana kolundan hangi *cüze*⁷ dahil olduğunu belli eden özelliklere sahip olacak şekilde yapılmıştır. Örneğin, *Ulu cüz* - Kazak'larının şapanları çoğunlukla çizgili, kolu ve eteği nakışlıdır. *Orta cüz*'ün, şapanı

⁶ Motiflerle süslenmiş olan kaftan

⁷ Soy bakımından Kazak Türklerini oluşturan Ulu, Orta, Kişi (küçük) olmak üzere üç ana koldan biri

çoğunda tek renkli kumaştan, çizgisiz, kolları geniş, yakaları kısa ve oymalı veya düğmelidir. *Kişi (Küçük) cüz*'ün şapanlarının alt kısmı geniş, kolları uzun ve geniş, yünlü, kalın, kıvrık yakalı olarak yapılmıştır (<https://el.kz/news/archive/content-3173/>).

1.2. Genç Kız Başlıkları

Sosyal hayatta medeni ve sosyal durumlarına göre kadın başlıkları birkaç türe ayrılmıştır. Başlıklar yaşa göre giyilmektedir. Bu başlıklar *ükülü takya*, *saukele*, *börük*, *kasaba*, *kiymeşek*, *jaulık* gibi başlıklardır. Bu başlıklar giyinenin yaşına, statüsüne, medeni durumuna göre tercih edilmektedir.

Ükülü takya, puhu kuşunun tüyünün takıldığı genç kız başlığıdır. Genelde bu başlığı evlenmemiş kızlar giymektedir. Fakat, bu başlığın giyilmesi zorunlu değildir. *Ükülü takyanın* XVIII. asırdan itibaren giyildiği bilinmektedir. Genelde *ükülü takya*, altın, gümüş, boncuk ve başka değerli taşlarla süslenmiştir. En üstüne küçük boncuklar dikilip ortasına kötü nazarlardan korusun diye puhu kuşunun tüyü konulmuştur. Belli dönemlere ve bölgelere göre çeşitli türleri ortaya çıkmıştır.

9096 envanter numaralı *ükülü takya* örneği, kırmızı kadifeden silindirik biçiminde başa göre kesilip dikilmiştir. Üst ve yan yüzeyleri sarı ve beyaz renk iplerle oluşturulan çiçek motifleriyle bezenmiştir. Başlığın kenarları ise sarı püsküllerle sonlanmaktadır (resim 13). *Ükülü takyanın* çevre kenarı beyaz iple süslenmiştir. Başlığın altta dar tutulan bordürlerinde de süslemeye yer verilmiştir. Aslında, bu başlık genelde yaz aylarında giyilmektedir. Kış aylarında ise *börk* dediğimiz daha kalın başlıklar kullanılmıştır.

Börk, genellikle tepesi konik biçimli, ucu kesik, kenarları üçgen, dörtgen veya çokgen şeklindedir. Şapkanın çevresi su samuru kürkü, kuzu derisi ya da kırmızı tilki kürkünde yapılmış geniş şeritlerle kaplanır (resim 14).

Müzedeki yer alan eserler arasında 3308 envanter numaralı başlık örneği benzer formda yapılmıştır. *Ükülü takya*'da olduğu gibi bu başlığın da ortasına puhu kuşunun tüyü konulmuştur. Bu

şekilde hem erkekler hem kızlar da kullanabilmektedir (Bimendiyeve ve Uskenbay 2016: 319).

Ele aldığımız başlıklardan bir diğeri ise *Kasaba* olarak adlandırılan Türk kadınlarının evlilik başlığıdır. Bu başlık türünü ilk defa tanıtan bilim adamı etnograf Ö. Canibekov'dur. Bu başlıkta, eski Türklerin ve Kıpçakların başlıklarının özelliklerinin yer aldığını belirtmiştir (<https://informburo.kz/kaz/aza-bas-kimd-nege-adr-ttan.html>; Asanova vd., 2011: 93-94).

3427 envanter numaralı Kasaba örneğimizin üzeri kırmızı kadife kumaştan kaplanmıştır. Kutu biçimde bir görüntüye sahip olan kasabanın kumaşının kenarına saçak veya boncuk dikilmiştir. Başlığın üst kısmı motiflerle süslenerek bu kumaştaki süs omuzlara kadar sarkıtılmıştır. Genç kızların tercih ettiği bu başlık türü düğünlerde giyilmektedir (resim15). Sonraki dönemlerde kız evlenecek olduğunda örf ve adetlere göre kızın başına *Saukele* giydirilmiştir.

1.3. Kazak Gelin Başlığı

Saukele, değerli taşlarla süslenmiş gelin başlığıdır. Bu başlığın Kazak kızları için önemi çok büyüktür. XIX. yüzyıla kadar kullanılmış olan eski başlıklardandır. Genç kızların evleneceği zaman giydikleri başlıkların yapılma süreci de kendine has özelliklere sahiptir. Bu başlığı kızın babası özel olarak sanat ustalarına yaptırırdı. Ayrıca, *Saukele* yaptırmak oldukça pahalıdır bazı *saukele*lerin bedelinin 100 000 yılkinin fiyatı değerinde olduğu şeklinde ifadelerle rastlanılmıştır (Ömürbekova, 2015: 90). *Saukelenin* süsü ve kalitesi bu başlığı kullanan kişinin soyunu ve maddi durumunu göstermektedir.

Saukele kadın başlıkları arasında en asili olmuştur ve günümüzde de aynı özelliğini korumaktadır (resim 16). *Saukelenin* yüksekliği 1,5 metreye kadar çıkabilmektedir. Değerli av derisinden yapılan başlıklar altın, gümüş, boncuk ve başka değerli taşlarla süslenmiş, tepesine ise puhu kuşunun tüyü takılarak iki yanı da püsküller, altın ve gümüşle süslenmiştir. İncelediğimiz eserler arasında yer alan 3327 envanter numaralı *saukele* de benzer bir tasarıma sahiptir.

*Saukele*de uygulanan süslemeler çeşitli anlamlar ve tılsımları ifade etmektedir. Bunları kullananların kötülüklerden ve felaketlerden, cin ve perilerden korunacağına inanılmıştır (Ansiklopedi. Kazakistan Respublikasının Ortalık Müzeyi. Alimbay, 2014: 198-199).

Kızlar, *Saukeleyi* evlendiği günden itibaren bir yıl giyer ve giydikleri *saukeleyi* başkasına geçici olarak vermezlerdi. Bu başlık gelinin ömür boyu sadece kendisine ait olan bir eşyası olarak saklanırdı. Gelin vefat ettiğinde ise kızın ana babasına geri verilirdi. Genellikle bu başlık anneden kızına miras olarak bırakılmıştır. Günümüzde *saukele* geleneğinde zamanla bazı değişiklikler meydana gelmiştir.

Gelinin çocuğu olduğunda bu başlık yerine *kiymeşek* başlığını giymeye başlar. *Kiymeşek* gelinlerin anne olduğunu ifade eden bir başlıktır. (https://lib.kunstkamera.ru/files/lib/oriental_dreams/oriental_dreams_20.pdf).

1.4. Yaşlı Kadın Başlığı

Kiymeşek, Kazak kadınlarının anne olduktan sonra genellikle de 25-40 yaş aralığında giydiği bir başlıktır. Giyen kişinin başını göğüs altı hizasına kadar örten bu başlıkların kullanımında mahremiyet algısı öne çıkmıştır (resim 17-19). 1930 yılına kadar Kazak kadınlarının sürekli giydiği başlık temizliğin, iyi niyetin ifadesi olmuştur.

21369 envanter numaralı *Kiymeşek* örneğimiz, beyaz kumaştan ve beyaz ipekten hazırlanmıştır. Yüz oyuğu üçgen biçiminde yapılmıştır. *Kiymeşek*in yan kenarları kahverengi ve kırmızı renkte iplerle çiçek, koç boynuz motifleriyle süslenmiştir. Gövdeyi arkadan ve önden örten bu başlıklar farklı bölge ve boylara göre çeşitli örneklerle sahiptir. (<https://esa-conference.ru/wp-content/uploads/2020/03/esa-february-2020-part5.pdf#page=17>).

1.5. Kadın Ayakkabıları

Günümüzde yapılan arkeolojik kazı çalışmaları sonucunda V. asırda dağlık Altay bölgesinde yaşayan kabilelerin

yünden ve iplikle dikilmiş, altınla süslenmiş olan kadın ayakkabıları bulunmuştur. Bu buluntular ayakkabı ve çizme sanatının Türk toplumlarında önemli bir geçmişe sahip olduğunu göstermektedir.

Kazak kadın ayakkabıları günlük hayat için ve özel günler için yaşa, cinsiyete ve maddi duruma göre ayrıca yazlık ve kışlık olarak yapılmıştır.

Erken dönemlerde Kazak çizmecileri *şon, kayma, oyuğlu yetik (motifli çizme), messi, toplıklı ayakkabı* gibi çeşitli türlerde ayakkabı ürettiği bilinmektedir. Kadın ayakkabı ve çizmeleri hafif, ince deriden ve toplıklı(topuklu) olarak dikilmiştir. Kışın daha çok yüksek topuklu ucu sivri ve yukarı doğru kıvrık çizmeler giyilmiştir. (https://www.inform.kz/kz/kazak-halkynda-etikshilik-oner-ezhelden-zhaksy-damygan_a2888317).

21081 numaralı motifli çizme, dik konçlu, çarpık tabanlı olup siyah deriden dikilmiştir. Koncunun ortasında kadife kumaştan 2 santim büyüklükte su deseniyle ve onun üstünde ağzına doğru uzanan koçboynuz motifiyle süslenmiştir. Ökçesine doğru koçboynuzu deseninin bir parçası kullanılarak süslenmiştir (resim 20).

20968 numaralı desenli messi (mest), yumuşak, kahverengi deriden dikilmiştir. İç kısmı beyaz kumaşla astarlanmış ve tabanlığı sert deriden yapılmıştır Koncu, ökçesi ve ucu çeşitli renklerle (kırmızı, yeşil, kahverengi, sarı) boyanmış deri parçaları dikilerek süslenmiştir. Bu süslemeler deriden kesilerek hazırlanmış zoomorfik ve bitkisel desenlerle yapılmıştır (resim 21).

3871 numaralı motifli toplık denilen ayakkabı ise, deriden dikilmiş ve üstü kırmızı kadifeyle kaplanmış, ökçesi yüksek, burnu sivri yapılmıştır. Ayakkabıya kaplanan kadifeye sarı ve gümüş iplerle zoomorfik desenlerle süs verilmiştir (resim 22).

Sonuç

Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet müzesinde yer alan kadın kıyafetleri koleksiyonunda incelemiş olduğumuz

örnekler Kazak kültürünün tarihi ve etnografik özelliklerinin anlaşılması bakımından önemlidir. Kazakistan giysileri geçmişten bugüne kadar Orta Asya topraklarında yaşamış olan kabile ve milletlerin etkisini taşımaktadır.

Kazak geleneksel kadın kıyafetlerinde model özellikleri açısından göğüs altına kadar vücudu saran, etek ucuna doğru genişleyen özellikler görülmüştür. Bununla beraber göçebe hayata uyulanarak dikilmiştir. Kumaş olarak ipek, sırma kumaş, saten, atlas ve kadifenin kullanıldığı, süsleme malzemelerinde gümüş, altın iplik, boncuklara yer verildiği görülmüştür. Genellikle giyim ürünlerinde koçboynuzu ve bitkisel motifler kullanılmıştır.

Coğrafyanın iklimine bağlı olarak dış kıyafetlerin hemen hepsi av derilerinden dikilmiştir. Av derileri, aynı zamanda eskiden beri göçebe halkların geleneksel kumaşlarından biridir.

Kazak kadınların başlıklarının biçiminin yapısıyla etnografik adlandırması bütün bölgede ortak olsa da üzerinde işlenen motifler her bölgenin örf ve adetlerine göre yapılmıştır. Bu başlıklar yaşa, sosyal ve maddi duruma göre tercih edilmiştir. Başlıkların motiflerine ya da nakışlarına bakarak hangi *rudan* (boydan) olduğu da anlaşılabilir.

Kazaklarda kadın kıyafetleri bir birine benzer formlarda üretilseler bile her bölge bu kıyafetlere ayrı ayrı isimler vererek adlandırmıştır. Kadın kıyafetleri nakış ve süsleme açısından halkın örf ve adetine göre üç gruba ayrılır. Bunlar, genç kız, orta yaş ve yaşlı kadınların kıyafetleridir. Kızların kıyafetleri açık renkli ve altın, gümüş gibi başka değerli taşlarla süslenmiştir. Evlenen kadınlar ise tek renkli kıyafetler kullanmışlardır.

Çalışmamızda ele aldığımız müzede yer alan bütün etnografik kıyafetler sadece Kazak halkının kültür değerlerini değil bölgede yaşayan bütün Türk halklarının kültür değerlerini de temsil eden kıyafetlerdir. Bu kültür mirası, bölge halklarının asırlar boyunca yaşanmışlıklarının bir birikimi olarak toplanmış olan manevi değerleridir. Asırdan asıra, nesilden nesile değişerek aktarılarak gelmekte olan bu değerli mirasın

gelecek nesillere aktarılarak bir gözbebeği gibi korunması gerekmektedir.

Kaynakça

- HINAYAT, B. ve SUJIKOVA A.U. (2011). *Kazak Halkının Ulttık Kiyimderi*, Almatı: Almatı Kitap Baspası.
- ÖMİRBEKOVA, M.Ş. (2015). *Kazak Ulttık Kiyiminin Etnomedeni Leksikası*, Gılmı Tanımdık Basılıım-Almatı: «Deuir».
- KAYIRBEKOVA H.T. ve DOSKENOVA H.A. & ABDRAHMANOVA K.K. *Kazak Tilindegi Kiyim Ataularının Mani*. s.161-166. Web: <http://repository.nkzu.kz/8441/1/161-166.pdf>. (21 Ocak 2021'de alınmıştır).
- LAYLİM, Aubakirova (2018). *Kazak Bas Kiyimdi Nege Kadir Tutkan*, Web: <https://informburo.kz/kaz/aza-bas-kimd-nege-adr-ttan.html>. (21 Ocak 2021'de alınmıştır).
- ASANOVA S. ve PTİSYNA A. (2011). *Kazaktın Ulttık Kiyimderi Jane Kol Öner Tarihi*, (2. basılıım). Astana: «Foliant» Baspası.
- Kazaktın Etnografyalık Categoryalar, Ugumdar Men Ataularının Dastürlü Jüyesi* (2014). Ensiklopediya, (5 tom), Kazkistan Respublikasının Ortalık Müzeyi, Almatı: «Azya arna» Baspası.
- Inga Stasevich. *The Kazak Bride*. s. 189-195. Web: https://lib.kunstkamera.ru/files/lib/oriental_dreams/oriental_dreams_20.pdf. (18 ocak 2021'de alınmıştır).
- KENJALİN K.K. ve AHMET A.N. (2020). “Kazaktın Ulttık Bas Kiyim Ataularının Etnolingvistikalık Sipatı”, *Sovremennıye Konsepsi Nauşnyıh İssledovaniy*. №2 (60); s. 296-301. Web: <https://esa-conference.ru/wp-content/uploads/2020/03/esa-february-2020-part5.pdf#page=17>. (22 Ocak 2021'de alınmıştır).
- Kazaktın Ulttık Kiyimderinin Ereşeliketeri (2018). *ASILDIN.KZ*, Web: <https://asyldin.kz/article/view/id/13071.html>. (24 Ocak 2021'de alınmıştır).
- Kamzol Turalı (2014). *El KZ*, Web: https://el.kz/news/archive/amzol_turaly/ (23 Ocak 2021'de alınmıştır).
- Gılmıy Katalog, Kazaktın Ulttık Kiyim Keşegi (2009). s. 115.
- ADİLBAYEVA B. (2017). *Baylık Pen Talgamdı Tanıtkan Kiyim, Oku-adisteme*, Web: https://mtdi.kz/e/oku_adisteme/id/178/q/3. (24 Ocak 2021'de alınmıştır).
- HİNAYAT. B. (2012). *Kazak Halkının Ulttık Giyimderi*, Web: <https://el.kz/news/archive/content-3173/> 24 Ocak 2021'de alınmıştır.
- BAKITJOL K. (2016). *Kazak Halkının Etikşilik Öneri Ejelden Jaksı Damıgan. Kazinform*, Web: https://www.inform.kz/kz/kazak-halkynda-etikshilik-oner-ezhelden-zhaksy-damygan_a2888317 (26 Ocak 2021'de alınmıştır).
- SAYARA, Yergeşova (2016). *Kazak Geleneksel Kadın Giysilerinin Güncel Kadın Giysi Tasarımlarında Kullanılması*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

- BİMENDİYEV, Abdibek ve USKENBAY, Qanat (2013). *Kazakhs History and Cilture*, Almaty.
- TEZCAN, M. (1983). "Giyim Olgusuna Sosyo-Kültürek Bakış ve Türklerde Giyim", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimeri Fakültesi Dergisi*, 16 (1), s. 255-276.
- SEVİN, N. (1990). *On üç Asırlık Türk Kıyafet Tarihine Bir Bakış*, Kültür Eserleri Dizisi 151.
- TÜRKOĞLU, S. (2002). *Tarih Boyunca Anadolu'da Giyim Kuşam*, İstanbul. <https://ebilim.kz/?p=29> (9 Nisan 2021'de alınmıştır). <https://edu.e-history.kz/ru/publications/view/774> (26 Mart 2021'de alınmıştır).

Çizelge 1.2. Giysi Analizi Formu

Giysi Adı: Elbise	
	
Resim 1.2. Elbise ön görünüm	
Giysinin bulunduğu yer	: 22131 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.
Giysinin Model Özellikleri	: Elbise dize kadar uzanan dik yakalı, kolları uzun tutulmuş, yaka açıklığını kapatmak için bir düğme kullanılmıştır.
İnceleme Tarihi	: 28.03.2021.
Giysinin Tarihi	: XIX. asrın sonu.
Giyyilen Mevsim	: Yaz/Bahar.
Kullanılan yaş	: Genç kızlardan evli kadına kadar giyilmektedir.
Giysinin kumaş özellikleri	: Pamuk.
Renk	: Beyazı, kırmızı, bordo, sarı, mavi, siyah ve yeşil.
Giyside kullanılan süslemeler	: Elbisenin etek kısmında kırmızı ve bordo renklerinin kullanıldığı, eteğin en uçunda kırmızı, sarı, mavi, siyah ve yeşil renkte geometrik desenli işlemleri bulunmaktadır.
Giyside kullanılan malzemeler	: Kumaş, beyazı ve renkli işleme iplikler, düğme.

Çizelge 3.5. Giysi Analizi formu

Giysi Adı: Elbise

Resim 3-5. Elbise ön görünüm

Giysinin bulunduğu yer : 3696 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.

Giysinin Model Özellikleri : Elbisenin kolları uzun, dik yakalı, yaka kısmında saçak kullanılmıştır.

İnceleme Tarihi : 28.03.2021.

Giysinin Tarihi : XX asrın başı.

Giyilen Mevsim : Sonbahar/Kış.

Kullanılan yaş : Genç kızlardan evli kadına kadar giyilmektedir.

Giysinin kumaş özellikleri : İpek.

Renk : Kırmızı, bordo, sarı, gri.

Giyside kullanılan süslemeler : Elbisenin ön ortasından başlayıp etek uçlarına kadar uzanan bölümünde dışta altın rengi şeritlerle sınırlandırılmış süslemeli bir bordür yer alır. Elbisenin boyun bölümü ve etek uçlarında da süslemeye yer verilmiştir. Bu bordürün içerisi gümüş rengi iplerle işlenen koçboynuzu motifi ve çiçek desenleri ile bezenmiştir.

Giyside kullanılan malzemeler : kumaş, kırmızı ipek, saçak, bordo, sarı ve gri iplikler.

Çizelge 6.7. Giysi Analiz Formu

Giysi Adı: Elbise

Resim 6-7. Elbise ön görünüm

Giysinin bulunduğu yer : 3388 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.

Giysinin Model Özellikleri : Dik yakalı, eteği ve yeni uzun tutulan elbisenin yakası eni 5 santim olan iki çıt çıt ile kapanır.

İnceleme Tarihi : 28.03.2021.

Giysinin Tarihi : XIX. asrın ortası.

Giyyilen Mevsim : Sonbahar/Kış.

Kullanılan yaş : Genç kızlardan evli kadına kadar giyilmektedir.

Giysinin kumaş özellikleri : Kadife.

Renk : Koyu Kırmızı, sarı.

Giyside kullanılan süslemeler : Elbisenin etek uçları ise ön ortada olduğu gibi altın renkli şeritlerle sınırlandırılmıştır. Bu şekilde oluşturulan bordür içerisinde yazılı, bitkisel ve geometrik süslemelere yer verilmiştir. Bordürün ortasında Arap harfleriyle «*Narbahut Kereykızı*» ifadesi nakşedilmiştir

Giyside kullanılan malzemeler : Kumaş, koyu kırmızı kadife, düğme, sarı iplikler, saçak.

Çizelge 8.9. Giysi Analiz Formu

Giysi Adı: Kamzol	
	
Resim 8-9. Kamzol ön görünüm	
Giysinin bulunduğu yer	: 5934 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.
Giysinin Model Özellikleri	: Yakasız, derin kollu, göğüs altından aşağı genişleyen, kloş biçimli bir kamzoldur.
İnceleme Tarihi	: 28.03.2021.
Giysinin Tarihi	: XIX. asrın başı.
Giyilen Mevsim	: Bahar/Yaz.
Kullanılan yaş	: Genç kızlardan evli kadına kadar giyilmektedir.
Giysinin kumaş özellikleri	: Sırma kumaş.
Renk	: lacivert, sarı, gri.
Giyside kullanılan süslemeler	: Yaka açıklığının çevresine, etek ucunda altın sarılı iplik ile çiçek motifleri işlenmiştir. Belinin ön kısmına kırmızı taşlı gümüş bir kopça takılmıştır.
Giyside kullanılan malzemeler	: kumaş, sırma kumaş, kopça, astar, sarı iplikler.

Çizelge 10.11 Giysi Analiz Formu

Giysi Adı: Beşpent	
	
Resim 10-11. Beşpent ön görünüm	
Giysinin bulunduğu yer	: 3695 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.
Giysinin Model Özellikleri	: Kısa kollu, dik yakalı ve önü eteğine kadar açıktır.
İnceleme Tarihi	: 28.03.2021.
Giysinin Tarihi	: XIX. asrın ortası.
Giysilen Mevsim	: Bahar/Yaz.
Kullanılan yaş	: Evli kadınlar giyilmektedir.
Giysinin kumaş özellikleri	: Kadife.
Renk	: Koyu kırmızı, sarı.
Giyside kullanılan süslemeler	: Beşpentin yaka, yen ve kenarlarını çevreleyen altın sarısı renge çiçek motifleri işlenmiştir.
Giyside kullanılan malzemeler	: kumaş, kadife, astar, sarı iplikler.

Çizelge 12. Giysi Analiz Formu

Giysi Adı: Şapan	
	
Resim 12. Şapan ön görünüm	
Giysinin bulunduğu yer	: 13077/3 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.
Giysinin Model Özellikleri	: Uzun kollu, yaka kısmı “V” şeklindedir.
İnceleme Tarihi	: 28.03.2021.
Giysinin Tarihi	: XX. asrın başı.
Giyyilen Mevsim	: Sonbahar/Kış.
Kullanılan yaş	: Evli kadınlar giyilmektedir.
Giysinin kumaş özellikleri	: Kadife.
Renk	: Koyu kırmızı, gri.
Giyside kullanılan süslemeler	:Şapanın ön kısmının iki tarafında çiçek motifi işlenmiştir. Etek uçunun iki köşesinde de koyu büyükçe çiçek desenlerine yer verilmiştir. Bel bölümü çiçek desenli bir broş ile kapatılmaktadır.
Giyside kullanılan malzemeler	: kumaş, kadife, astar, gri iplikler.

Çizelge 13. Giysi Analiz Formu

Başlık Adı: Ükülü Takiya	
	
Resim 13. Takiya ön görünüm	
Giysinin bulunduğu yer	: 9096 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.
Giysinin Model Özellikleri	: Takiya silindir biçiminde başa göre kesilip dikilmiştir.
İnceleme Tarihi	: 28.03.2021.
Giysinin Tarihi	: XX. asrın başı.
Giyilen Mevsim	: Yaz.
Kullanılan yaş	: Evlenmemiş kızlar tarafından giyilmektedir.
Giysinin kumaş özellikleri	: Kadife.
Renk	: Koyu kırmızı, gri, sarı.
Giyside kullanılan süslemeler	: Takiyanın üst ve yan yüzeyleri sarı ve beyazı renk iplerle oluşturulan çiçek motifleriyle bezenmiştir. Başlığın kenarları ise sarı püsküllerle sonlanmaktadır. Ükülü takyanın çevre kenarı beyazı iple süslenmiştir.
Giyside kullanılan malzemeler	: Kumaş, kadife, astar, puhu kuşu tüyü, sarı ve gri iplikler.

Çizelge 14. Giysi Analiz Formu

Başlık Adı: Börük	
	
Resim 14. Börük ön görünüm	
Giysinin bulunduğu yer	: 3308 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.
Giysinin Model Özellikleri	: Börüğün alt kısmı dikdörtgen biçimle yapılmıştır. Tepesi yayvanlı.
İnceleme Tarihi	: 28.03.2021.
Giysinin Tarihi	: XX. asrın başı.
Giyilen Mevsim	: Kış.
Kullanılan yaş	: Evlenmemiş kızlar giyilmektedir.
Giysinin kumaş özellikleri	: Kadife, kuzu derisi.
Renk	: Yeşil, kahverengi, sarı.
Giyside kullanılan süslemeler	: Şapkanın çevresine su samuru kürkü, kuzu derisi yapılmış geniş şeritler kaplanır.
Giyside kullanılan malzemeler	: Kumaş, kadife, astar, puhu kuşu tüyü, kuzu derisi, sarı atlas.

Çizelge 15. Giysi Analiz Formu

Başlık Adı: Kasaba

Resim 15. Kasaba ön görünüm

Giysinin bulunduğu yer : 3427 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.

Giysinin Model Özellikleri : Kutu gibi biçimde bir görüntüye sahiptir. Kumaş kenarına saçak veya boncuk dikilmiştir.

İnceleme Tarihi : 28.03.2021.

Giysinin Tarihi : XX. asrın başı.

Giyyilen Mevsim : Yaz/Bahar.

Kullanılan yaş : Evlenmemiş kızlar giyilmektedir.

Giysinin kumaş özellikleri : Kadife.

Renk : Koyu lacivert, sarı, gri.

Giyside kullanılan süslemeler : Başlığın üst kısmı motiflerle süslenerek bu kumaştaki süs omuzlara kadar sarkıtılmaktadır.

Giyside kullanılan malzemeler : Kumaş, kadife, saçak, astar, sarı atlas, gri iplikler.

Çizelge 16. Giysi Analiz Formu

Başlık Adı: Saukele

Resim 16. Saukele ön görünüm

Giysinin bulunduğu yer : 3327 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.

Giysinin Model Özellikleri : Saukele'nin yüksekliği 1,5 metreye kadar olabilmektedir. Değerli av derisinden yapılan başlıktır.

İnceleme Tarihi : 28.03.2021.

Giysinin Tarihi : XX. asrın başı.

Giyyilen Mevsim : Yaz/Bahar.

Kullanılan yaş : Gelin başlığıdır.

Giysinin kumaş özellikleri : Kadife.

Renk : Kırmızı, mavi, gri.

Giyside kullanılan süslemeler : Altın, gümüş, boncuk ve başka değerli taşlarla süslenmiş, tepesine ise puhu kuşunun tüyü takılmıştır. İki yanı da püsküllerle altın ve gümüşle süslenmiştir

Giyside kullanılan malzemeler : Kumaş, kadife, saçak, metal, mercan, altın, gümüş, kunduz derisi.

Çizelge 17-19 Giysi Analiz Formu

Başlık Adı: Kiymeşek

Resim 17-19. Kiymeşek ön görünüm

Giysinin bulunduğu yer : 21369 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.

Giysinin Model Özellikleri : Beyaz kumaştan ve beyaz ipekten hazırlanmıştır. Yüz oyuğu üçgen biçiminde yapılmıştır.

İnceleme Tarihi : 28.03.2021.

Giysinin Tarihi : XX. asrın başı.

Giyyilen Mevsim : Yaz/Bahar.

Kullanılan yaş : Yaşlı kadınlar giymektedir

Giysinin kumaş özellikleri : Pamuk.

Renk : Beyazı, kırmızı, kahverengi.

Giyside kullanılan süslemeler :Kiymeşekin yan kenarları kahverengi ve kırmızı renkte iplerle çiçek, koç boynuz motifleriyle süslenmiştir.

Giyside kullanılan malzemeler : Kumaş, pamuk, kahverengi ve kırmızı renkte iplikler.

Çizelge 20 Giysi Analiz Formu

Ayakkabı Adı: Motifli çizme

Resim 20. Motifli çizmenin ön görünüm

Giysinin bulunduğu yer : 21081 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.

Giysinin Model Özellikleri : Dik konçlu, eğri tabanlı olup siyah deriden dikilmiştir.

İnceleme Tarihi : 28.03.2021.

Giysinin Tarihi : XX. asrın başı.

Giyilen Mevsim : Kış.

Kullanılan yaş : Genç kızlardan evli kadına kadar giyilmektedir.

Giysinin kumaş özellikleri : Deri, kadife.

Renk : Siyah, kırmızı.

Giyside kullanılan süslemeler : Koncunun ortasında kadife kumaştan 2 santim genişliğinde su deseniyle ve onun üstünde ağızına doğru uzanan koçboynuzu motifiyle süslenmiştir. Ökçesine doğru yarım koçboynuzu deseni kullanılmıştır

Giyside kullanılan malzemeler : Deri, kadife, metal.

Çizelge 21 Giysi Analiz Formu

Ayakkabı Adı: Desenli messi	
	
Resim 21. Desenli messinin ön görünüm	
Giysinin bulunduğu yer	: 20968 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.
Giysinin Model Özellikleri	: Desenli messi, yumuşak, kahverengi deriden dikilmiştir. İç kısmı beyaz kumaştan astarlanmıştır.
İnceleme Tarihi	: 28.03.2021.
Giysinin Tarihi	: XX. asrın başı.
Giyilen Mevsim	: Sonbahar/Bahar.
Kullanılan yaş	: Yaşlı kadınlar giyilmektedir.
Giysinin kumaş özellikleri	: Deri, tabaklanmış deri.
Renk	: Siyah, kırmızı.
Giyside kullanılan süslemeler	: Tabanlığı sert deriden yapılmış olan messinin koncu, ökçesi ve ucu çeşitli renklerle (kırmızı, yeşil, kahverengi, sarı) boyanmış derilerden zoomorfik ve bitkisel bezemelerle süslenmiştir.
Giyside kullanılan malzemeler	: Deri, tabaklanmış deri, kumaş.

Çizelge 22 Giysi Analiz Formu

Ayakkabı Adı: Motifli topluk

Resim 22. Süslü topluk ön görünüm

Giysinin bulunduğu yer :3871 numaralı, Kazakistan Cumhuriyeti Merkez Devlet Müzesine ait giysi.

Giysinin Model Özellikleri : Ökçesi yüksek, burnu sivri ve desenli. Deriden dikilmiş ve üstü kırmızı kadifeyle kaplanmıştır.

İnceleme Tarihi : 28.03.2021.

Giysinin Tarihi : XX. asrın başı.

Giyilen Mevsim : Yaz/Bahar.

Kullanılan yaş : Genç kızlardan evli kadına kadar giyilmektedir.

Giysinin kumaş özellikleri : Deri, kadife.

Renk : Kırmızı, kahverengi.

Giyside kullanılan süslemeler : Kadifenin üzerine sarı ve gümüş iplerle zoomorfik desenler işlenerek süs verilmiştir.

Giyside kullanılan malzemeler : Deri, tabaklanmış deri, kadife, ağaç, metal.

